

El fons musical de Sant Pere de Ripoll de l'Arxiu Històric Comarcal del Ripollès

Andreu Guinart i Verdaguer

Resumen. *El fondo musical de Sant Pere de Ripoll del Archivo Histórico Comarcal del Ripollès*

Andreu Guinart, después de ofrecernos una breve historia del Archivo de Sant Pere de Ripoll —Girona—, perteneciente en la actualidad al Archivo Histórico Comarcal del Ripollès, nos da a conocer en un listado los 191 autores y el número de obras de cada uno de ellos del Archivo de Sant Pere de Ripoll catalogados hasta el día de hoy. Andreu Guinart forma parte del equipo investigador formado por los profesores Gregori y Rifé de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Résumé. *Le fonds musical de Sant Pere de Ripoll des Archives Historiques Régionales du Ripollès*

Andreu Guinart nous offre une brève histoire des Archives de Sant Pere de Ripoll (Géronne), appartenant actuellement aux Archives historiques régionales du Ripollès, pour ensuite nous présenter une liste des 191 auteurs de ces archives cataloguées jusqu'à ce jour. Andreu Guinart est l'un des membres de l'équipe de chercheurs formée par les professeurs Gregori et Rifé de l'UAB.

Abstract. *The musical fund of Sant Pere de Ripoll of the Regional Historical Archive of Ripollès*

After offering a brief history of the archive of Sant Pere de Ripoll —Girona—, which currently belongs to the Arxiu Històric Comarcal del Ripollès, Andreu Guinart reveals a list of the 191 authors of the Archive of Sant Pere de Ripoll catalogued to date. Andreu Guinart is a member of the research team formed by Professors Gregori and Rifé from the Universitat Autònoma de Barcelona.

Zusammenfassung. *Die musikalische Grundlage von Sant Pere de Ripoll des Historischen Landarchivs von Ripollès*

Andreu Guinart beschreibt eine Kurze Geschichte des Archivs von Sant Pere von Ripoll —Girona—, das derzeit zum Historischen Landarchiv von Ripollès gehört, und zeigt uns eine Liste von 191 Autoren des Archivs von Sant Pere de Ripoll, die bis zum heutigen Tag katalogisiert wurden. Andreu Guinart gehört zu dem Forschungsteam der Professoren Gregori und Rifé der Autonomen Universität von Barcelona.

*Als meus pares,
a en Quim Térmenes per tot,
a la Lali Rubinat i en Pep Baucells per mostrar-me la Musicologia,
i a en Josep Maria Gregori per la confiança.*

Quan va crear-se, el 2001, l'Arxiu Històric Comarcal de Ripoll, van ser diversos els fons de la comarca i de la vila que van passar a formar part del nou arxiu. Els fons musicals que s'hi conserven provenen de diferents donacions de particulars i d'entitats; aquest és el cas dels fons Cassià Casademunt i Busquets, Manuel Cavalleria de Budallés, Joan Maideu i Font, Josep Maideu i Auguet, Damià Torrents i Coll, Honorat Vilamanyà i Serrat, Foment de la Sardana o Agrupació Sardanista, Coral La Flor de Maig, Orfeó de Ripoll i l'Arxiu Històric de Santa Maria de Ripoll (antic Arxiu-Museu de Ripoll o Museu Etnogràfic de Ripoll), alguns dels quals ja han estat catalogats.

Dins dels fons procedents de l'antic Arxiu Històric de Santa Maria de Ripoll hi ha el que fins fa poc s'ha anomenat «Fons Musical de Santa Maria de Ripoll», el qual pertany, de fet, a l'antiga capella de música de la parròquia de Sant Pere de Ripoll. És a ell, doncs, que dediquem la nostra contribució.

Han estat diversos els avatars que ha sofert aquest fons al llarg del temps. El 1690, data de l'ocupació de Ripoll per les tropes del general francès M. Bolande, assistim a la primera destrucció de l'arxiu de la comunitat de preveres i domers, els quals substituïen la comunitat benedictina original des de 1338. Durant la primera guerra carlina, el 1835, es va saquejar i cremar l'arxiu del monestir de Santa Maria, i quatre anys més tard, el 1839, el carlí comte d'Espanya ordenà la crema de la vila de Ripoll. Amb aquesta desaparegueren l'arxiu municipal i d'altres arxius particulars. Finalment, el 1936 es va cremar l'arxiu parroquial. Amb aquests antecedents, marcats per les flames i els saquejos, és comprensible que actualment en aquest fons hi hagi una presència predominant del repertori del segle XIX, llevat d'algun manuscrit de la darrereria del segle XVIII.

Tot i aquest reguitzell de desgràcies, el 1896 el Sr. Tomàs Raguer, amb l'autorització del bisbe Morgades, va mirar de recuperar i d'aplegar els fons documentals que s'havien conservat per tal de classificar-los i d'analitzar-los. El 1929, tots els documents recollits van passar al Museu, acabat de crear. Posteriorment, el senyor Eudald Graells es va fer càrrec del Museu, el qual, a partir de 1973, es traslladà a l'edifici de l'antiga parròquia de Sant Pere de la plaça Abat Oliba, amb la qual cosa l'arxiu documental va passar a denominar-se Arxiu-Museu de Ripoll i també Arxiu de Sant Pere de Ripoll. Les funcions parroquials les ostentava, ja aleshores, l'església reconstruïda de Santa Maria; per això el 1993 l'arxiu va canviar de nom i va passar a denominar-se «Arxiu Històric de Santa Maria de Ripoll». Aquests mateixos fons són els que l'any 2001 van integrar-se al nou Arxiu Històric Comarcal del Ripollès, pertanyent a la xarxa dels arxius històrics i comarcals de la Generalitat de Catalunya.

El Fons Musical de Sant Pere de Ripoll està format d'una quarantena de caps, vint-i-nou de les quals són de partitures manuscrites, nou d'impresos, una de teoria musical i dues de fragments dispersos. Per elaborar l'inventari que portem a cap seguim els criteris dels equips de Patrimoni Musical de la UAB, que coordina el Prof. Dr. Josep Maria Gregori. L'apartat dels manuscrits el divideixo en obres d'autor i obres anònimes.

A l'apartat d'autors, hem registrat 393 obres que corresponen al 60% dels manuscrits conservats, les quals pertanyen a 191 compositors diferents. La major part del repertori correspon als gèneres de la música eclesiàstica: misses i parts de la missa per a diferents veus i instruments, parenostres, rosaris i trisagis, goigs, himnes, lamentacions, cants espirituals dedicats als sants i d'inspiració mariana, salmodies, passions, pregàries i nades. Pel que fa al repertori de la música profana, s'hi detecta la presència de cançons populars catalanes, fragments d'òpera, tangos i sarsueles, entre d'altres. La música instrumental hi és representada per obres orquestrals, música de cambra i música per a teclat.

Les d'obres anònimes, amb 293 manuscrits fitxats, representen una mica més del 40% del total de manuscrits registrats fins al dia d'avui, tot i que en un futur proper és d'esperar que podrem identificar un bon nombre d'obres d'autor i reduir, d'aquesta manera, aquest tant per cent. D'aquests 293 manuscrits, 265 pertanyen a obres de temàtica religiosa i solament 28 són classificables com a música profana. Dins d'aquests darrers, hem localitzat preludis per a instruments de corda, reduccions per a piano, cançons populars, fragments d'òpera (cavatines, àries), sarsueles i alguna miscel·lània d'obres per a piano-forte.

Heus ací el llistat de compositors i el nombre d'obres¹:

1. AIJNÉ, N	16. BOIG, J
2. ALEX, Raimon-3	17. BORDESE, Lluís-9
3. ALIÓ, Francesc	18. BOSICIO
4. ANDREVÍ, Francesc-2	19. BRAGA, G[etano]
5. ANGLADA, Josep-3	20. BRELL, Benet-2
6. BADIA, Josep	21. BRISSON, Frédéric
7. BAGUER, Carles-5	22. BRUGAROLAS, Salvador-2
8. BALAGUÉ, E	23. BURÉS, E [BURÉS ROSAL, Esteve]
9. BATTMANN, J.L.	24. CAMPANA
10. BEETHOVEN, Ludwig van-5	25. CANDI, Càndid-18
11. BELLINI, Vincenzo	26. CAÑELLAS, Josep-2
12. BENAGÉS, J.M.-3	27. CARLES, Josep
13. BIANCHI, Emilio	28. CARNICER, Ramon
14. BLANCH, Bartomeu-3	29. CARRERAS I DAGAS, Joan-5
15. BOFILL, Jaume-16	30. CARRERAS, Josep-2

1. Les entrades sense número assenyalen la presència d'una única obra conservada.

31. CASADEMON, Josep
32. CASADEMUNT, Joan
33. CASANOVAS, B
34. CASANOVAS, Pere
35. CASANOVAS, Ventura-6
36. CASSADÓ I VALLS, Joaquim
37. CASULL, Pere
38. CAVALLERIA, Manuel-4
39. CHOPIN, Frederik
40. CHUECA i Valverde
41. CODINA, Joaquim
42. COLL, Manuel
43. COLLELL I COLOMER, Josep-2
44. CONCONE, J
45. CONTI, Martí
46. COROMINAS, Ignasi-5
47. COROMINAS, Pere-2
48. CROISEZ, A
49. CUNILL, Bartomeu
50. DAGUER, Tomàs
51. DOMÈNECH
52. DOMÈNECH, Jaume
53. DOMÈNECH, Narcís
54. DONIZETTI, Gaetano-5
55. DRAPER, J
56. DURAN
57. ESCALAS, Josep
58. ESCOFET, Ramiro
59. ESCORSELL, F
60. ESCORSELL, J
61. ESLAVA, Hilarión-2
62. FALIEPO, Marino
63. FARGAS, Joan-2
64. FERRAN
65. FERRER Ramonacho, M-4
66. FERRER, Mateu
67. FERRER, Melcior de
68. FERRER, Miquel
69. FRIGOLA, Bonaventura
70. GABELLES, Gustave
71. GAGLIERO, Gio
72. GARCIA, Mariano
73. GENÉ, Pau
74. GIACERI, J-2
75. GIMENO, J
76. GITERAS, E
77. GOUNOD, Charles-4
78. GOUSA, Lluís
79. GUIU, Antoni-3
80. GUZMÁN, P-3
81. HÄNDEL, G.F.
82. HUNTEN, D J
83. IGLESIAS
84. IPARRAGUIRRE
85. JANÉ, Pau
86. JESSY
87. JORDÀ, L
88. LABAT-2
89. LAHOZ, Florenci
90. LAMBERT
91. LAMBRILLATE
92. LARRIU, A-5
93. LARRIU, T-2
94. MANENT, Nicolau-2
95. MARQUET, R
96. MARRACO FERRER, Josep
97. MARRACO XAUSAS, Josep-6
98. MARTÍ i Catà, J
99. MARTÍ, Esteve
100. MARTINEZ i []MBERT, C
101. MAS I SERRACANT, Domènec-5
102. MASVIDAL
103. MATTEI, Tit
104. MERCADAL, Joaquim
105. MERCADANTE, Saverio-3
106. MERLIAN, P
107. MILIOTTI, L
108. MINÉS, A
109. MOLAS, Esteve
110. MONTSERRAT, Josep-3
111. MONTSERRAT, N
112. MORERA, Enric
113. MOZART, Wolfgang Amadeus-3
114. NICOMEDES, D
115. NIN, Francesc
116. NOLLA i Badia, Joan Baptista
117. NONÓ, Jaume
118. OLLER, Antoni
119. OLLER, J
120. PERGOLLESSE

121. PERSIANI	156. RONSÓ, Pau-3
122. PIELLENT, Jenri	157. ROSES
123. PINADELLA, Josep	158. ROSÉS, P
124. PIRTELL, Benet	159. ROSSI, Luigi-2
125. PLANA SABATÉS, Josep-2	160. ROSSINI, Gioacchino-2
126. PLANA-SABATÉS I CORRIOLS,
Sineci-17	161. ROTA, E
127. PONS	162. SABATÉS, Joan
128. PONT DE CERVERA, Joan-2	163. SABORIT
129. PONT, Joan-5	164. SACCHINI
130. PONT[s], Jaume	165. SALA, Esteve
131. PORTAS, Joaquim	166. SANCHO MARRACO, Josep-2
132. PORTELL MORENO, Pere	167. SCHERRER, S
133. PRADO, José Ramón de	168. SELLERAS, Rafael
134. PUCCINI, Gioachino	169. SOLÁ, Jaume-2
135. PUIG	170. SOLÀ, M
136. PUIG	171. SOLÁ, P.
137. PUIG, Bernat Calvó-12	172. SOLER, Míguel
138. PUIG, J	173. SORRIBES-3
139. PUIG, Jaume	174. STRADELLA, A-2
140. PUIG, Joan	175. TERRABUGIO, G-2
141. PUIGSECH, S i Pont, F	176. TOLOSA, Joan Baptista-2
142. PUIGSECH, Salvador-5	177. TORRAS, Marià-3
143. PUJADAS I CARALT, Jaume	178. TORRES, J-2
144. PUJADAS, J	179. VALENCIA, N
145. PUJOL, Josep	180. VALLS, [Francesc]
146. QUERALT, Francesc	181. VARELA, Silvari-2
147. R[U]BIO, F.E.	182. VELY, Lefebure
148. RAMIREZ, M	183. VERDI-2
149. RAVINA, Henri	184. VILA
150. REIG, Joan-2	185. VILA, N
151. RIBAS, P	186. VILALTA, Joan
152. RIBERA, Josep-2	187. VILASECA, Julià
153. ROCA, Joan	188. VIVES, Amadeu-5
154. ROIG, Julià	189. VIVES, Antoni-2
155. ROMEU, Lluís-2	190. VIVES, Gerard-2
	191. ZINGARELLI, Nicola-3

Els impresos ocupen sis capses, i bàsicament pertanyen al repertori religiós: motets, goigs, himnes, misses, rèquiem, Stabat Mater, Salve, Tantum ergo, música d'orgue, sardanes, nadales, himnes patriòtics, música instrumental, retalls de premsa amb partitures, obres per a harmònim, manuals didàctics per a orgue i guitarra, i un exemplar del tractat de cant pla de F. Montanos, del 1705: *Arte de Canto Llano con entonaciones de coro, y Altar, y otras cosas. Compuesto por Francisco Montanos, y aora nuevamente corregido, y aumentado El Arte Practico de Ca[nto] de Or[gano] ...*

Pel que fa a l'apartat de teoria musical, hem aplegat en una capsa diverses llibretes d'apunts de composició amb exercicis de contrapunt, exercicis de lectura rítmica i solfeig, un plec amb lliçons de composició i un altre amb lliçons de violí.

No voldria acabar aquesta breu descripció sense fer esment de tres històries reals que testimonien el grau de destrucció que han sofert els fons patrimonials de Ripoll; dues estan extretes de la revista *Scriptorium*², i l'altra té el seu origen en una entrevista a la senyora Teresa Maideu i Puig³.

La primera ens explica que durant molts anys, quan el campaner havia de passar-se moltes estones al campanar durant l'hivern, aquest s'escalfava tot cremant antics altars i escultures que hi havia a les golfes i els encenia fent servir els manuscrits com a encenalls. La segona història li va explicar el nebot de l'últim comunitari de Sant Pere. Aquest se li va presentar un dia a casa amb una pila de coves plens de papers i manuscrits perquè els anés a vendre als botiguers de la vila, a fi que poguessin embolicar els productes que venien.

La tercera me la va explicar la senyora Teresa Maideu. Segons el seu relat, una de les històries que els explicava el seu pare sobre la feina de metge feia referència a un pastor de la masia de la Serra del Boix, en la qual s'havien guardat força documents salvats de la crema i la desamortització. Els fets del relat, segons ella, els podem situar, més o menys, entre el 1933 i el 1934, ja que en aquella època el seu pare era el metge de la parròquia de Ripoll, un municipi diferent de Ripoll: un dia el seu pare es va presentar a visitar el pastor, que dormia a les golfes de la masia anteriorment citada i que estava malalt; quan el seu pare el va visitar es va fixar que per escalfar-se cremava papers i pergamins, ja que era l'únic que tenia a mà i que «allò no servia per a res».

Voldria cloure aquesta breu descripció amb un record per als companys de la titulació d'Història i Ciències de la Música de la UAB que em van precedir en la tasca del fitxatge del Fons Musical de Sant Pere: Josep Maria Serra, Josep Bertran i Antoni Clavera, i el senyor Joan Ferrer, arxiver de l'Arxiu Històric Comarcal del Ripollès, per la seva amable disposició.

2. Publicació mensual ripollesa que aparegué entre el gener de 1923 i el maig de 1936, amb un període sense publicar entre el gener de 1933 i l'agost de 1935. Tomàs RAGUER, «L'arxiu de Sant Pere, II: L'arxiu. a) l'Historia», a *Scriptorium*, XCV, a. VIII (novembre de 1930).
3. La senyora Maideu és germana del pedagog musical Joaquim Maideu, i filla del protagonista Baltasar Maideu i Auguet (Ripoll, 1901-1970).